

UDK 902
ISSN 1330-0644
VOL. 13-14/1996.-1997.
ZAGREB, 1999.

Prilozi

Instituta za arheologiju u Zagrebu

Pril. Inst. arheol. Zagrebu
Str./Pages 1-210, Zagreb, 1999.

Pril. Inst. arheol. Zagrebu 13.-14./1996.-1997.
Str./Pages 1-210, Zagreb, 1999.

Časopis koji je prethodio

Prilozi 1., 1983., Prilozi 2., 1985., 3.-4., 1986.-1987., 5.-6., 1988.-1989., 7., 1990.,
8. 1991., Pril. Inst. arheol. Zagrebu 9., 1992., 10., 1993., 11.-12./1994.-1995.

Nakladnik/ Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU/
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/ Address of the editor's office

Institut za arheologiju/Institute of archaeology
HR - 10000 Zagreb, Ulica grada Vukovara 68
Telefon/phone/fax ++385/01/615 02 50, 615 12 90, 611 72 43

Glavni i odgovorni urednik/ Editor in chief

Željko TOMIČIĆ (Zagreb)

Redakcijski odbor/ Editorial committee

Dunja GLOGOVIĆ (Zagreb), Timotej KNIFIC (Ljubljana, SLO), Remza KOŠČEVIĆ
(Zagreb), Laszlo KÓVACS (Budapest, HUN), Kornelija MINICHREITER (Zagreb),
Mladen RADIĆ (Osijek), Željko RAPANIĆ, (Split) Aleksandar RUTTKAY (Nitra, SK),
Ivančica SCHRUNK (Minneapolis, USA), Željko TOMIČIĆ (Zagreb).

Prijevod na engleski/ English translation

Jadranka BOLJUNČIĆ
Goran HORVAT

Prijevod na njemački/ German translation

Nina MATETIĆ

Lektural/ Language editor

Marijan RIČKOVIĆ (hrvatski)
Ulrike STEINBACH (njemački)
Edo BOSNAR (engleski)

Dizajn/ Design

Roko BOLANČA

Korektural/ Proofreaders

Kornelija MINICHREITER, Zagreb
Željko TOMIČIĆ, Zagreb

Grafička priprema/ DTP

Studio "U", Zagreb

Računalni slog/ Layout

Ranko PERŠIĆ, Zagreb

Tisak/ Printed by

Tiskara Petravić d.o.o.

Naklada/ Circulation

600 primjeraka/600 examples

Sekundarne publikacije/ Indexed in

GERMANIA Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen
Archaeologischen Instituts, Verlag Philipp von Zabern, Mainz

Izdavanje časopisa novčano podupire

MINISTARSTVO ZNANOSTI I TEHNOLOGIJE REPUBLIKE HRVATSKE
HR - 10000 Zagreb, Strossmayerov trg 4

Sadržaj

- 5   Proslov
          ŽELJKO TOMIČIĆ
- Izvorni znanstveni radovi**
- 7   KORNELIJA MINICHREITER
Zoomorfna idolooplastika obredno-ukopnog prostora
starčevačkog lokaliteta na Galovu u Slavanskom Brodu
- 23   IVANČICA PAVIŠIĆ
Nakit kasnog brončanog doba s nalazišta Špičak kraj
Bojačnog
- 33   DUNJA GLOGOVIĆ
Fibule iz Ljubča
- 41   REMZA KOŠČEVIĆ
Nekoliko starih brončanih nalaza iz okolice Samobora
- 49   GORANKA LIPOVAC VRKLIJAN
Mitraička kulturna slika iz Umljanovića
- 61   IGOR FISKOVIĆ
Jesu li Polače na Mljetu bile sjelo vladara Dalmacije?
- 83   ŽELJKO RAPANIĆ
Spomenici nepotpune biografije *De ecclesiis datandis* (2)*
- 91   ŽELJKO TOMIČIĆ
Ranosrednjovjekovno groblje Zvonimirovo - Veliko Polje,
prinos poznavanju bjelobrdske kulture u podravskom dijelu
Slavonije
- 121   ZORISLAV HORVAT
Neke činjenice o cistercijskom samostanu i crkvi u
Topuskom
- 135   DRAGO MILETIĆ
Plemićki grad Belec
- 155   SNJEŽANA PAVIČIĆ
Osnovni tipovi bizantskih relikvijarnih pektorala
- 161   TAJANA SEKELJ IVANČAN
Kasnosrednjovjekovne keramičke čaše iz Sokolovca,
Rudina-Čečavca i Kapan-Ivanca
- 179   GORAN GUŽVICA
JADRANKA BOLJUNČIĆ
Analiza učestalosti nagorjelih kostiju velikih zvijeri u
pleistocenskim naslagama špilje Vindija (Hrvatska)

Prikazi

- 187   ŽELJKO RAPANIĆ
VEDRANA DELONGA, Latinski epigrafički spomenici u
ranosrednjovjekovnoj Hrvatskoj, Split, 1996. Nakladnik:
Muzej hrvatskih arheoloških spomenika - Split. Serija:
Monumenta mediae aevi Croatiae vol. 1. Str. 1.-608.
(Tekst, Literatura, Index epigraphicus, Index paleographi-
cus, Kazalo osobnih imena, zemljopisnih naziva i važni-
jih pojmova. Sa crtežima u tekstu (Maja Fabijanac i Mar-
ko Rogošić)+ LXXXIV tabli fotografija (Zoran Alajbeg)
+ fotografije u tekstu (Nenad Gattin)+1 karta, /32x23 cm/.

Contents/Inhaltsverzeichnis

Introduction
ŽELJKO TOMIČIĆ

Original scientific papers

- KORNELIJA MINICHREITER
*Zoomorphic Idols of the Starčevo Ceremonial and Burial Area Site
at Galovo, Slavonski Brod*
- IVANČICA PAVIŠIĆ
Schmuck der späten Bronzezeit vom Fundort Špičak bei Bojačno
- DUNJA GLOGOVIĆ
Fibeln aus Ljubáč
- REMZA KOŠČEVIĆ
Several Old Bronze Finds from the Samobor Vicinity
- GORANKA LIPOVAC VRKLIJAN
A Mithraistic Cult Relief From Umljanovići
- IGOR FISKOVIĆ
Were Polače on the Isle of Mljet the Seat of the Rulers of Dalmatia?
- ŽELJKO RAPANIĆ
Denkmäler mit unvollständiger Biographie De ecclesiis datandis (2)*
- ŽELJKO TOMIČIĆ
*Der frühmittelalterliche Friedhof Zvonimirovo - Veliko Polje, ein Bei-
trag zu den Erkenntnissen über die Bjelobrdo-Kultur in der slawo-
nischen Podravina*
- ZORISLAV HORVAT
Einige Tatsachen über das Zisterzienserkloster in Topusko
- DRAGO MILETIĆ
Burg Belec
- SNJEŽANA PAVIČIĆ
Grundtypen der byzantinischen Reliquiarpektoralien
- TAJANA SEKELJ IVANČAN
*Spätmittelalterliche Keramikbecher aus Sokolovac, Rudina-
Čečavac und Kapan-Ivanac*
- GORAN GUŽVICA
JADRANKA BOLJUNČIĆ
*Analysis of the Frequency of Partially Burnt Large Carnivore
Bones in the Pleistocene Sediments at the Vindija Cave (Croatia)*

- 189 BORIS GRALJUK
Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine, nova serija
ARHEOLOGIJA (A) - sv. 47., strana 41.-117.
ETNOLOGIJA (E) - sv. 47., strana 179.-272.
PRIRODNE NAUKE (PN) - sv. 31., strana 273.-447.
Sarajevo, 1992. - 1995.
Sarajevo 1996. godine
- 190 BORIS GRALJUK
ROBERT WHALLON I LIDIJA FEKEŽA,
Kvantitativna analiza oblika grobne keramike ranog srednjeg vijeka sa teritorija Bosne i Hercegovine,
Izvorni znanstveni rad, str. 43.-59., uz tekst, tablice, histogrami, slike.
- 190 BORIS GRALJUK
ENVER IMAMOVIĆ,
Rezultati probnih iskopavanja u Podastinju, Višnjici i Gromiljaku kod Kiseljaka,
Izvorni znanstveni rad, str. 61.-92., uz tekst, skice, slike, table
- 191 BORIS GRALJUK
VELJKO PAŠKVALIN,
Prilozi proučavanju ilirsko-panonskog plemena Dežitijata i njegovog teritorija u krajevima srednje Bosne u predrimsko i rimsko doba,
Izvorni znanstveni rad, str. 93. do 116., uz tekst 5 tabli.
- 192 BORIS GRALJUK
VELJKO PAŠKVALIN,
Kulturnopovijesna problematika sepulkralnih spomenika rimskog doba s područja Bosne i Hercegovine,
Izvorni znanstveni rad, str. 117.-145., uz tekst, karta nalazišta, 3 table sa 10 slika, bibliografija, sažetak na engleskom.
- 193 BORIS GRALJUK
KEMAL BAKARŠIĆ,
Citati nove serije Glasnika Zemaljskog muzeja, (Arheologija) 1946.-1986.
Izvorni znanstveni rad, str. 147.-167., 11 tablica, 4 grafikona, bibliografija, sažetak na engleskom.
- 195 MARIJA BUZOV
DIADORA, sv. 15., Zadar., 1993., stranica 452, zajedno s tablama, crtežima, planovima, tlocrtima, fotografijama te kartama.
- 199 MARIJA BUZOV
DIADORA, sv. 16.-17., Zadar, 1995., stranica 430, zajedno s tablama, crtežima, planovima, tlocrtima, grafikoni-
ma, fotografijama te kartama.
- 203 MARIJA BUZOV
BRUNO MILIĆ, RAZVOJ GRADA KROZ STOLJEĆA 2. SREDNJI VIJEK, ZAGREB, 1995., str. 424, sa ilustracijama, Glosarij, Bibliografija, Kazalo gradova, naseljenih mjesta i arheoloških lokaliteta, te Popis slika i crteža.
- 204 DUNJA GLOGOVIĆ
EDWARD HERRING, Explaining Change in the Matt-Painted Pottery of Southern Italy. Cultural and social explanations for ceramic development from the 11th to the 4th centuries B.C., BAR International Series 722, 1998 (Oxford), 255 str., 176. slika.
- 207 KORNELIJA MINICHREITER
Kratice

Nekoliko starih brončanih nalaza iz okolice Samobora

Several Old Bronze Finds from the Samobor Vicinity

Izvorni znanstveni rad

Antička arheologija

Original scientific paper

Roman archaeology

UDK 904:621 (497.5 Samobor) "00/2"

Dr. sc. REMZA KOŠČEVIĆ

Institut za arheologiju

Ul. grada Vukovara 68

HR - 10000 Zagreb

U tekstu je obrađeno desetak nakitnih komada i dio s pojasa, koji pripadaju serijskoj produkciji 3. i 4. st. Potječu s davno otkrivenih nalazišta pod brdom Okić u bližoj samoborskoj okolini, a spadaju među stare slučajne nalaze, bez popratnih podataka o okolnostima njihova pronalaska.

Mala skupina od 11 brončanih predmeta, otkrivena početkom stoljeća ispod Okića i pohranjena u Arheološkom muzeju u Zagrebu, do sada nije objavljena. Predmeti su bili izloženi unutar ukupnog materijala, prikazanog u okviru "Kulturno-historijske" izložbe grada Zagreba - prigodom 1000. godišnjice Hrvatskog kraljevstva 925.-1925., a navedeni su u tekstu kataloga, tiskanog u Zagrebu 1925. godine.

Skupina sadrži 9 narukvica, 1 prsten i 1 predicu s pločicom.

Narukvice obuhvaćaju dva tipa: trakasti i zoomorfni, te njegove izvedenice. Sve narukvice su otvorene, slabije ili jače ili potpuno priljubljenih krajeva obruča, a samo kod jedne obruč se i zatvarao.

Trakaste narukvice zastupljene su s dva primjerka.

1.

Narukvica T. I., 1, T. II., 12, nema čisti ravni poprečni presjek, nego je blago svijena i ukrašena utisnutim kružićima. Na sličnim narukvicama uobičajeniji su dvostruki tzv. koncentrični kružići, dok su jednostruki rjeđi. Narukvice se i krivuljom profila i dekoracijom oslanjaju na puno starije, brončanodobne oblike (Praistorija, T. XCVIII.) predstavljajući njihove kasnoantičke revivale, koji se strukturalno jasno distanciraju od ranijih uzora. Unatoč zakrivljenosti poprečnog presjeka i izboru ukrasa, narukvica T. I., 1 ne pokazuje bitna odstupanja. Dapače, vrstom geometrijske utisnute dekoracije: kružićima, zakošenim vodoravnim i poprečnim brazdicama, ona se dobro uklapa među druge takve komade, datirane u 4. st. (BURGER, T. 12, 61, 3, T. 14, 71, 3 - s novcem Valentinijana I.; BUDJA, T. 4, 14). Mada bez izravnih analogija, narukvica T. I., 1 bila bi vremenski podudarna citiranim srodnim primjerima.

2.

Narukvica T. I., 2, T. II., 13 spada među vrlo raširene narukvice koje su se zatvarale provlačenjem kukice, oblikovane na jednom kraju, kroz kružni otvor, probijen na drugom

kraju obruča. Njihova standardna dekoracija složena je od nizova utisnutih kružića, kosih brazdica ili punciranih poteza koji tvore "V" motiv u nizovima, dok je pojava kvadratića i rombova nešto rjeđa. Također je dosta uobičajena glatka brazdica izvučena duž rubova, koja uokviruje dekoraciju. Oblik je, uključivši i način zatvaranja, vrlo star i dugotrajan, pa se npr. u Rifniku, u kontekstu željeznodobnih nalaza, javljaju i primjerci s točkastim "V" dekorom (BOLTA, T. VII., 117.). Primjerak T. I., 2 nema obrubne brazdice, a utisnuti kvadratići s kružićima u središtu, nešto su veći od uobičajenih. Na panonskim nalazištima, u Intercisi i drugdje, trakaste narukvice s kukicom i kružnim otvorom pripadaju 4. st. (VAGO i BONA, T. 14, 1038, T. 23, 1236; BURGER, T. 18, 96, T. 22, 127). Primjerci ovakvih narukvica iz datiranih grobova u Sloveniji - možda nešto masivniji i s minijaturnim izresecima na rubovima - znatno su raniji i datiraju se u 2. i 3. st. (S. PETRU, 71, T. LI., 20, 21, T. LII., 15; S. PETRU i P. PETRU, 63, T. XIII., 20-22, 26; BUDJA, 246, T. IV., 13). Oslanjajući se na slovenske primjerke, narukvicu T. I., 2 trebalo bi postaviti u drugu polovinu ili na kraj 3. st. Izvorno je ta narukvica imala kukicu, koja se odlomila, a u sekundarnoj reparaturi ona je nadomještena čavlicem s gumbastom glavicom, koji je s naličja obruča tanko pločasto raskovan. Time je narukvica sužena za oko 8 mm i u zatvorenom položaju promjer joj iznosi 5,5 mm, što je određuje kao dječji nakit.

3.

Nepotpuno očuvana narukvica T. I., 3, T. II., 14 veže se za zmijolike narukvice koje oblikuju tijelo zmije (Schlangenformarmring), no originalna duljina i pozicija odlomljenog kraja ne može se rekonstruirati. Glava je stilizirana, bez naturalistički koncipiranih i izvedenih detalja, a najbliža je zmijskoj. Narukvice s jednom zmijskom glavom relativno su rijetke, naročito u kasnijem razdoblju carstva. Najbliži izravni komparativni primjer predstavlja narukvica iz Ljubljane s drukčijom stilizacijom glave i, kako izgleda, s ravno rezanim

i proširenim repnim krajem, malo podvijenim ispod glave, koja se smješta u rano I. st. (S.PETRU, 123, T. XCIV., 6). S obzirom na relativnu mekoću linije odnosno umjerenu oštrinu isječaka u sektoru glave kao i činjenicu da su jednoglave narukvice relativno brzo bile potisnute od dvoglavih, kojih je simetrija postigla veću popularnost, priznatu ili nametnutu kroz kasnoantičke serijske produkcije, primjerak T. I., 3 vremenski bi se mogao uklopiti još u okvire 3. st.

4.

Narukvica T. I., 4, T. II., 15, kao i preostalih pet primjeraka, spada među dvoglave narukvice. Bez izrazitijih zoomorfnih karakteristika u oblikovanju glave, mogla bi se smatrati daljnjom izvedenicom zmijolikih narukvica s dvije glave (Schlangenkopfarmring). Oble plohe glave, tj. odsutnost isječaka oštrih bridova, pledirale bi za ranije vrijeme nastanka, no krajnje površan tretman i u koncepciji oblika i u njegovoj izvedbi, opredjeljuje je kao kasniji komad i smješta u okružje primjera, čiju pripadnost 4. st. potvrđuju srodni datirani primjerci (BUDJA, T. 2, 7, T. 3, 5, 11, 14; VAGO i BONA, T. 38, 9; BURGER, T. 13, 69, 6 - s novcem Konstancija II. i Julijana).

5.

Narukvica T. I., 5, T. II., 16 promatrana iz gornjeg rakursa, pokazuje jednostavne krajeve raščlanjene u plitke obline sa skromnim ukrasom niza većih nepravilnih uboda, a samo iz bočnog kuta naznačena je određena zoomorfna kontura. Bez izravnih analogija, ali izgledom bliska slično variranim primjercima (VAGO i BONA, T. 13., 1008, 2, 3; BUDJA, T. 3., 22), poklapala bi se i s njihovim kronološkim okvirom postavljenim u 4. st.

6.

Kroz oštre lomove dubokih klinastih isječaka, debele "kragnaste" profilacije skoro kvadratnog presjeka, kao i nepravilne nizove poprečnih brazdica s vanjske strane krajeva obruča, narukvica T. I., 6, T. II., 17 izražava jasna obilježja kasnoantičkog produkta. Samo se s bočne strane glave raspoznaje zoostilizacija, vjerojatno zmijske glave. Narukvica nema izravnih usporednih primjera, ali donekle korespondira s nešto ustaljenijom serijom narukvica s bočnim "uhastim" zadebljanjima (BUDJA, T. 3, 21; BURGER, T. 25, 148, ALFÖLDI, Abb. 89), koje pripadaju 4. st.

7.

Narukvica T. I., 7, T. II., 18 sa stilizacijom krajeva koja se, s obzirom na "kljunasti" završetak, može odnositi na više životinjskih vrsta, ima usklađeniji odnos tretmana gornje i bočne plohe glave. Premda bez izravnih analogija, ali na temelju bitnih obilježja, prisutnih i kod drugih srodnih komada (BUDJA, T. 2, 5, 10), primjerak T. I., 7 može se svrstati u proizvode 4. st. nešto kvalitetnije izrade.

8.

Narukvica T. I., 8, T. II., 19 pokazuje nesklad u obradi gornje i bočne plohe krajeva obruča, oblikovanih u formu životinjske glave. Na gornjoj plohi naznačene su oči, koje izgledaju kao obični kružni ukras, dok je bočni izgled, s uobičajenim uhom a donekle i njuškom, realističniji, a odnosio bi se na glavu nekog sisavca. Poput prethodne, i ova narukvica

može se priključiti nešto bolje izrađenim produktima 4. st., kojima je kao uzorak mogao poslužiti prototip sličan onome korištenom za izvedbu natprosječno dobro modelirane narukvice iz Šrbinaca (RAUNIG, T. III., 1).

Prethodnih šest narukvica predstavlja derivate ili obične imitacije pravih izvanserijskih zoomorfnih, veristički zacrtanih i izvedenih primjeraka. Svaki trag realističkog prikaza na njima je iščezao i one najčešće sadrže samo animalističke konotacije i citate izvornih uzoraka, te stoga gotovo svaka predstavlja svojevrsnu varijaciju. Vrlo je teško pronaći iole analogne komade, a identičnih gotovo da i nema. Obuhvaćene na osnovi općih karakteristika, ovakve narukvice upravo šarolikošću izraženih razlika, otkrivaju pripadnost istom stilskom miljeu, oformljenom krajem srednjeg i u kasno carsko doba.

9.

Zadnja narukvica T. I., 9, T. II., 20 predstavlja najjednostavniji kasni oblik iz 4. i narednog stoljeća. Narukvice debljih ili tanjih krajeva, tj. krajeva širine obruča ili minimalno suženih odnosno proširenih, te škrto ukrašenih urezima ili narebrenjima, ali najčešće lišenih ikakvog ukrasa, također se nadovezuju na zoomorfne oblike, iz čijih su pojedinih varijacija daljnjim pojednostavljenjem i nastale. Postoji mišljenje koje pojavu takvih narukvica, među koje spada i primjerak T. I., 9, vezuje za kršćansku ideologiju i njezin presudni upliv pri dokidanju animalističke dekoracije (JOVANOVIĆ, 25).

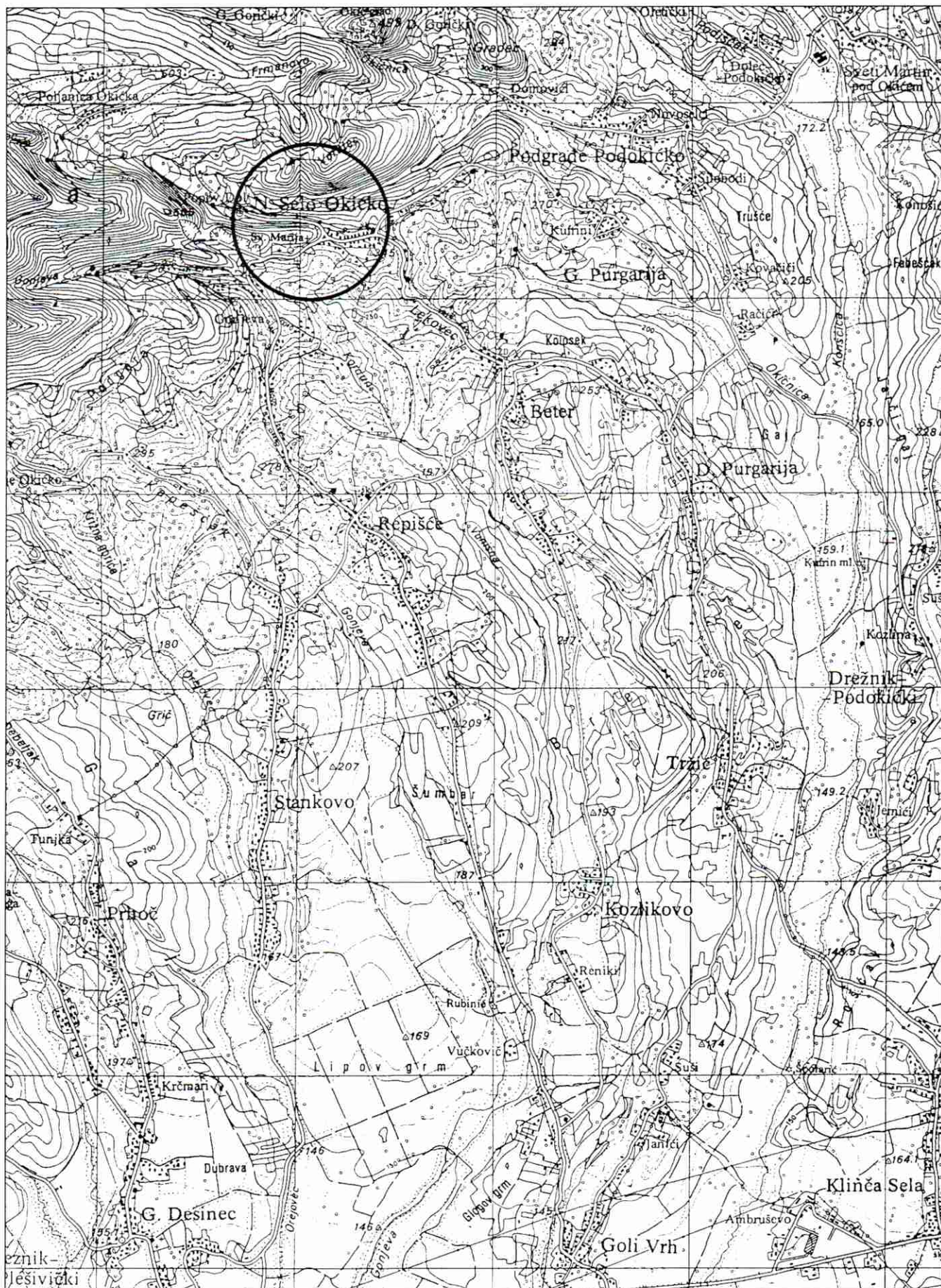
10.

Prsten T. I., 10, T. II., 21 s otvorenim, malo razmaknutim krajevima, u sadašnjem stanju ne posjeduje nikakvu karakteristiku nužnu za uspostavu relacija s drugim komadima naita ove kategorije. Zaravnjena ploha na sredini obruča vjerojatno je služila samo kao ojačanje. Izvorno je obruč bio zatvoren, tako da je na primaknute krajeve bila nalemljena glava prstena odnosno njegov ukrasni dio, koji se odlomio. Bez tog dijela, prsten nije moguće postaviti u vremenski okvir niti nešto konkretno reći o njegovu izvornom izgledu, izuzev da je nastao u rimskom razdoblju, a kvaliteta izrade govorila bi u prilog ranijih stoljeća.

11.

Predica s pojasnom pločicom T. I., 11, T. II., 22 pokazuje sve značajke metalnih dijelova kasnoantičkog muškog kožnatog pojasa, najvjerojatnije vojničkog tzv. cinguluma. Ovalne predice predstavljaju vodeći oblik kopči u razdoblju kasne antike. Rjeđe imaju pravilni ovalni oblik okvira, a daleko češće su na sredini sedlasto povijene. Datiraju se u 4. st., jednako kao i četvrtasti pločasti okovi bez površinskog ukrasa ili samo s tri glatka, duga, zrakasto usmjerena ureza, koji počinju od otvora za trn predice. Takvi pojasni pločasti okovi veoma često imaju i unutarnje glatke obrubne brazdice, te zaobljenjima i isječcima raščlanjene vanjske rubove (VAGO i BONA, T. 3, 33, T. 5, 42; ALFÖLDI, 460, Abb. 101, 9-16, Abb. 102, 2, 3, 8; BURGER, T. 11, 54 - s novcem Konstancija II., T. 14, 72, 24, 144; STARE, slika 3. i 4.; SIVEC-RAJTERIČ, T. 4, 5).

Karta okolice Samobora s ubilježenim lokalitetima Sv. Marija i Popov Dol.

Map of the Samobor surroundings with marked localities Sv. Marija and Popov Dol.

Kasnoantički metalni dijelovi pojasa lijevani su po voštanom modelu (tzv. *cire perdue*), tehnikom koja je omogućavala istodobno i izradu ukrasa na bazi isječaka s izgledom klinastog reza (*Keilschnitt*) i duboreza tzv. rovašenja (*Kerbschnitt*). Jedna je od posebnosti tehnike da daje vrlo raznolike izratke, među kojima gotovo da ne postoje dva ista (BULLINGER, 63).

Primjerak T. I., 11, koji spada u 4. st., pripadao je ili remenu iste širine i imao istu ili sličnu pojasnu kontrapločicu (BULLINGER, Abb. 9, Abb. 41, Abb. 45, 2, Abb. 49) ili se nalazio na puno širem pojasu, obrubljenom zaštitnim pločicama i s posebnim metalnim dijelom remena širine predice (BULLINGER, Abb. 45, 1, Abb. 46, 2, Abb. 50), a mogao je biti kombiniran s više tipova pojasnih jezičaca (BULLINGER, Abb. 10, Abb. 41, 1, T. XX., 5, T. LIII.).

Okolnosti otkrića opisanih predmeta izgledaju dosta nejasne. Kao mjesto nalaza u muzejskom inventaru navode se: Sv. Marija pod Okićem (trakaste narukvice T. I., 1, 2, prsten T. I., 10 i predica T. I., 11) i Popov Dol (Marija) pod Okićem (narukvice T. I., 3-9). U katalogu izložbe iz 1925. godine, spomenutom na početku teksta, za sve izložke navodi se kao mjesto nalaza samo Popov Dol (Bl. Dj. Marija pod Okićem). Kod oba navoda izgleda kao da se radi o jednom nalazištu s naznakom toponima uže lokacije. Provjera na karti, međutim, pokazuje da su to dva različita obližnja mjesta. Objasnjenje ove prividne zbrke vjerojatno leži u činjenici da je, krajem prošlog ili početkom ovog stoljeća, na tom području došlo do pomicanja i klizanja tla. Zemlja se odlamala u debljim naslagama, što je prouzročilo preklapanje slojeva i miješanje arheološkog materijala.

U Popovu Dolu i u Sv. Mariji pod Okićem ili u njihovoj neposrednoj blizini, nalazila se nekropola iz koje potječu nalazi T. I., 1 - 11. S obzirom na međusobnu udaljenost tih dva mjesta i kronološke raspone nalaza, nekropola je zapremala dosta veliku površinu i obuhvaćala duža razdoblja kontinuiranog pokapanja. U katalogu iz 1925. godine od izloženih podokićkih nalaza sumarno su navedeni:

- iz prehistorijskih grobova: keramički pršljenovi i utezi s tkalačkog stana;
- iz rimskih grobova: šest keramičkih posuda, tri staklene zdjelice, dvije staklene bočice, jedna staklena čaša, dvije brončane kopče, brončani privjesak s remena, željezni čavao, kasnorimska provincijalna fibula i jedanaest brončanih narukvica (KATALOG, 1925., 88., 89., kat. jedinice 42.-46. i 56.).

Rimski ukopi vjerojatno su bili paljevinski, s keramičkim žarama i s priložima staklenih posudica.

Indikaciju o vremenu pronalaska odnosno dospjeća podokićkih predmeta u Arheološki muzej u Zagrebu, pruža podatak o doniranju, zabilježen u inventaru uz predicu T. I., 11: taj komad je dar Milke Gorjanović iz 1902. godine.

Lokaliteti s kojih potječu podokićki predmeti, u arheološkom smislu više ne postoje. Ono što je preostalo na klizištu nakon odrona zemlje, dokrajčila je intenzivna aktivnost tamonjnjeg kamenoloma. Kako više ne postoji mogućnost da se opisani predmeti naknadno opskrbe bilo kakvim terenskim podacima i tako smjeste u izvorni kontekst - pošto su oba nalazišta bespovratno uništena - oni su ovdje objavljeni kao prilog bezbrojnoj skali antičkih oblika i njihovih varijanti i varijacija.

Katalog

1. Trakasta narukvica suženih i zaobljenih krajeva, blago konkavnog poprečnog presjeka. Od sredine obruča, na najširem dijelu naznačenom okomitim brazdicama, prema krajevima s vanjske strane teče simetrično raspoređeni ukras. On se sastoji od glatkih dvostrukih brazdica uzduž rubova odnosno jednostrukih rebara, koji oblikuju te brazdice. Unutar okvirnih rubnih brazdica nalaze se još po dvije zakošene brazdice, postavljene u izduženi "V" oblik, te jedna središnja vodoravna. Unutar polja između brazdica utisnuti su nizovi kružnih udubina. Na stjecištu kraćih kosih brazdica utisnut je veći koncentrični kružić, a na početku vodoravne brazdice, razdvojene od stjecišta duljih kosih brazdica dvostrukim okomitim urezima, utisnut je jednostruki kružić iste veličine. Na završetku krajeva obruča ponavljaju se deblji snopovi okomitih brazdica. Dekoracija je korektno izvedena, unatoč manjim nepreciznostima u razmaku i pravilnosti linije nizova utisnutih kružića. Bronca kvalitete mesinga, žute boje, pokrivena je jednakomjerno slojem zelene sjajne i kompaktne patine s nekoliko hrapavih mrlja boje željezne rde koja je nagrizla površinu. Kompletно očuvana, ali napuknuta i oštećenih rubova. Sv. Marija pod Okićem. AMZ, inv. br. 9275. Promjer: 57 mm. (T. I., 1, T. II., 12)
2. Trakasta narukvica načinjena od limene trake ujednačene širine. Na lijevom kraju ima kružnu perforaciju, a na desnom dugmasti čavlič za zatvaranje, s naličja široko raskovan. Dekoracija vanjske površine sastoji se od većih pravilnih kvadratića, utisnutih čitavom duljinom obruča. Unutar kvadratića, čije strane sačinjavaju brazdice ispresijecane gustim, kratkim, poprečnim urezima, utisnuti su glatki koncentrični kružići. Bronca kvalitete bakra, crvenkastožute boje, pokrivena tanjim slojem kompaktne zelene, mjestimično sjajne patine. Rubovi su na krajevima oštećeni, a obruč je malo deformiran. Narukvica je kompletna, premda ne i izvorno očuvana i može se zatvarati. Sv. Marija pod Okićem. AMZ, inv. br. 9275. Promjer: 63 mm. (T. I., 2, T. II., 13)
3. Narukvica suženih krajeva, od kojih je jedan oblikovan u vidu zmijske glave, a drugi je odlomljen. Detalji na očuvanom kraju teško su raspoznatljivi, a oblik glave postignut je pomoću dekorativnih elemenata: isječaka, zakrivljenih brazdica, utisnutih kružića i, vjerojatno, kraćih punciranih nizova. Bronca kvalitete mesinga, žute boje, prevučena je slojem hrapave i mat zelene patine, koji je mjestimično vrlo debeo. Površina je jače nagrižena, nedostaje desni završni kraj narukvice. Popov Dol (Marija) pod Okićem. AMZ, inv. br. 9284. Promjer: 62 mm. (T. I., 3, T. II., 14)
4. Narukvica ujednačene širine, krajeva oblikovanih u vidu životinjske glave. Oblik glave dobiven je raščlanjenjem plohe u razinama i širini kao i brazdicama i isječcima. Bronca s visokim postotkom cinka, žute boje, pokrivena je slojem hrapave zelene patine. Narukvica je kompletna, neznatno deformirana i napuknuta. Popov Dol (Marija) pod Okićem. AMZ, inv. br. 9287. Promjer: 64 mm. (T. I., 4, T. II., 15)
5. Narukvica ujednačene širine, neznatno proširenih krajeva. Krajevi su pomoću poprečnih brazdica i rebara raščlanjeni u više ploha i dekorirani točkastim uzdužnim nizovima. Bronca zagasite crvenkastožute boje, pod slojem je hrapave mat zelene patine. Kompletна. Popov Dol (Marija) pod Okićem. AMZ, inv. br. 9286. Promjer: 68 mm. (T. I., 5, T. II., 16)

6. Narukvica neznatno zadebljana na sredini i nešto uža pri krajevima. Sami krajevi prošireni su u pačetvorine, koje su na bazi elemenata: zadebljanih visoko izbočenih profilacija i različitih dubokih isječaka te raščlanjenja u više nivoa, oblikovane u formu blisku životinjskoj glavi. Suženi dijelovi obruča, uz krajeve, nose izvana ukras okomitih brazdica. Na profilaciji lijevog kraja djelomično je vidljiv snopić sitnih nepravilnih ureza, a na njegovom završnom rubu još i minijaturni zupčasti isječci. Izrada je nekvalitetna i krajevi pokazuju nepravilnosti. Bronca s dosta cinka, zagasite žute boje, prevučena je debelim slojem zelene patine, koja je mjestimično jače nagrizla površinu. Narukvica je malo deformirana i napuknuta te mjestimično površinski jače oštećena, ali kompletna. Popov Dol (Marija) pod Okićem. AMZ, inv. br. 9285. Promjer: 64 mm. (T. I., 6, T. II., 17)
7. Narukvica nešto deblja na sredini a sužena pri krajevima, koji su oblikovani u formu s izgledom životinjske glave. Krajevi su prošireni i zadebljani, te raščlanjeni u tri stepenaste plohe. Najviša ploha, tj. zadebljana profilacija gotovo kvadratnog presjeka, na desnom je kraju dekorirana s nekoliko nepravilnih dubljih kratkih brazdica. Na srednjoj plohi su dva izdužena klinasta isječaka, a najniža završna ploha ima nepravilan zaobljeni rub. Izvedba narukvice natprosječno je kvalitetna, unatoč odstupanjima u izradi detalja na krajevima obruča. Bronca s dosta cinka, žute boje, pokrivena je slojem djelomično glatke i kompaktne, a djelomično hrapave zelene patine. Kompletna, neznatno iskrivljena. Popov Dol (Marija) pod Okićem. AMZ, inv. br. 9284. Promjer: 64 mm. (T. I., 7, T. II., 18)
8. Narukvica masivnog obruča, suženog na prijelazu u proširene i zadebljane krajeve, koji su oblikovani kao životinjska glava. Oblik se temelji na dekorativnim elementima kao što su obli isječci i izbočenja, utisnuti kružići i točkaste udubine, koje pokrivaju bočne površine. Glave nisu identične, mada je izvedba komada vrlo kvalitetna. Bronca s dosta cinka i olova, žute boje, pod slojem je hrapave mat i neujednačene zelene patine. Narukvica je kompletna, malo deformirana s mjestimično jače nagriženom površinom. Popov Dol (Marija) pod Okićem. AMZ, inv. br. 9284. Promjer: 65 mm. (T. I., 8, T. II., 19)
9. Narukvica ujednačene širine, jednostavnih zaobljenih krajeva, od kojih je na lijevome još uočljiv dio skromne dekoracije od okomitih brazdica. Legura bliska čistom mesingu, svijetle žute boje, pod slojem mrljaste, samo mjestimično sjajne kompaktne zelene patine. Narukvica je kompletna, ali deformirana, napuknuta, oštećene površine i rubova. Popov Dol (Marija) pod Okićem. AMZ, inv. br. 9288. Promjer: 63 mm. (T. I., 9, T. II., 20)
10. Prsten lagano zaobljene vanjske površine. Primaknuti krajevi raskovani su u nepravilne zaravnjene plohe, a nasuprot njima na sredini obruča, na mjestu gdje je najdeblji, nalazi se jedna pravilnija kvadratna ploha. Prsten pokazuje vrlo pravilnu izradu, ali nije kompletan. Legura s puno srebra, bijele boje, pod ujednačenom kompaktnom, crnom, glatkom, ali ne i sjajnom prevlakom, uz nekoliko sićušnih mrlja zelene patine. Sv. Marija pod Okićem. AMZ, inv. br. 9283. Promjer: 22 mm. (T. I., 10, T. II., 21)
11. Predica s pločicom za fiksiranje na remen. Predica je ovalna i na sredini blago uleknuta, gornja joj je površina uzduž-

no facetirana, no bridovi nisu oštri i poprečni je presjek skoro kružni. Trn je pločast i također facetiran, bridovi tj. rubne kosine teku od nepravilne dvostruke profilacije do kraja, koji je povijen i tijesno prilježe uz predicu. S gornje i s bočnih strana kraj trna zoomorfno je oblikovan. Pojasna pločica načinjena je od jednog, dvostruko dugog, presavijenog komada, kroz čiji je prijevoj uvučena predica, a kroz otvor na prijevoju pločice provučen je trn, prethodno montiran na predicu. Gornji dio pločice s lica je ukrašen jednom uzdužnom i s dvije zakošene glatke brazdice, kakve obrubljuju s unutarnje strane i cijelu plohu pločice. Vanjski dio rubova dekoriran je isječcima s izgledom nazupčenja odnosno perlaste trake, a na prevoju pločice nalaze se nepravilno razmješteni dublji urezi. Glavice očuvanih čavlića na gornjoj pločici imaju nepravilan oblik. Komad je izveden solidno no neprecizno, a očuvan je u cijelosti. Legura je bliska čistom bakru, crvenkastog sjaja, pokrivena slojem glatke smeđe i tamnozeleno hrapave patine. Sv. Marija pod Okićem. AMZ, inv. br. 9277. Dimenzije: 58x47 mm. (T. I., 11, T. II., 22)

Tablica sastava legura dobivenog analizom x-zrakama

Inv.br.	Cu	Sn	Zn	Fe	Pb	Ag	Au	Sb	As
9277 T. I., 11	97	1			2				
9275 T. I., 2	90	9							
9286 T. I., 5	83	4	6	2	5				
9275 T. I., 1	81		13		4				
9288 T. I., 9	79		18		1				
9284 T. I., 3	77	2	12		8				
9285 T. I., 6.	77	5	10	3	5				
9287 T. I., 4	77	5	12	1	6				
9284 T. I., 7	76	1	13		9				
9284 T. I., 8	50	4	12	1	31			1	
9283 T. I., 10	42			19	1	35	1		2

LITERATURA:

- ALFÖLDI M., 1957., *Schmucksachen*. U: grupa autora, *Intercisa (Dunapentele) II. Geschichte der Stadt in der Römerzeit*. AH XXXVI, Budapest.
- BOLTA A., 1956., *Iirske najdbe iz Rifnika pri Celju*. AVes VII./3, Ljubljana.
- BUDJA M., 1979., *Kovinske zapestnice v rimskih grobovih Slovenije*. AVes XXX., Ljubljana.
- BULLINGER H., 1969., *Spätantike Gürtelbeschläge - Typen, Herstellung, Trageweise und Datierung*. *DissArchGand* XII, Brugge.
- BURGER A.S., 1979., *Das spätrömische Gräberfeld von Somogyiszil*. *FontArchHung*, Budapest.
- JOVANOVIĆ A., 1978., *Nakit u rimskoj Dardaniji*. *DissMonB* XXI., Beograd.
- PETRU S., 1972., *Emonske nekropole (odkrite med leti 1635-1960)*. *KatMon* 7, Ljubljana.
- PETRU S. i PETRU P., 1978., *Neviodunum (Drnovo pri Krškem)*. *KatMon* 15, Ljubljana.
- PRAISTORIJA, 1983., *Praistorija Jugoslavenskih zemalja, IV., Bronzano doba*, Sarajevo.
- RAUNIG B., 1979. -1980., *Dva kasnoantička groba iz okolice Đakova*, VAMZ 3, XII.-XIII., Zagreb.
- SIVEC-RAJTERIĆ I., 1978., *Tvarna kultura pozne antike*, AVes XXIX., Ljubljana.
- STARE V., 1952. *Pozno antično grobišče na Ravnem Brdu*, AVes III./1, Ljubljana.
- VAGO E.B. i BONA I., 1976., *Die Gräberfelder von Intercisa I*, Akademia Kiado, Budapest.

Summary

SEVERAL OLD BRONZE FINDS FROM THE SAMOBOR VICINITY

A small group of nine bracelets, one ring and one belt-like yarn with a small plate, held at the Archaeological Museum in Zagreb, is discussed in this paper.

The narrow band-like bracelets T. I, 1, 2, T. II, 12, 13, have counterparts in similar artefacts from the late Roman period (BURGER, T. 14, 17, 3 - with coins of Valentinian I, T. 18, 96; VAGO BONA, T. 14, 1038, T. 23, 1236), and both of them represent revivals of much older forms. The specimen T. I, 1 is from fourth century, while the specimen T. I, 2 could be from a somewhat later period, up to the third century.

The zoomorphic bracelets and their derivatives or imitations T. I, 3 - 9, T. II, 14 - 20, are of different forms, from the snake-like with one (T. I, 3) or two (T. I, 4) head, to the stylization of other animal species (T. I, 6 - 8) and the treatment of ring ends as a geometrical form (T. I, 5) or with their final simplification and reduction of the decoration (T. I, 9). Because of the manner of workmanship of zoomorphic bracelets that results with the ultimate diversity of particular exemplars, it is almost impossible to find similar pieces of work. On the basis of essential features that also have exemplars from other sites (S. PETRU, T. XCIV, 6; BUDJA, T. 2, 5, 7, 10, T. 3, 5, 11, 14, 21, 22; BURGER, T. 13, 69, 6 - with coins of Constantine II and Julian, T. 25, 148), pieces T. I, 4 - 9 could be classified as being from the fourth century, while specimen T. I, 3 could be regarded as belonging to the end of third century.

For the partially preserved ring T. I, 10, T. II, 21, it could only be stated that it belongs to the Roman period, while the yarn T. I, 11, T. II, 22, represents a specimen of a fastening with a plate for fixing of a late Classical period belt, typical of the fourth century. (VAGO BONA, T. 3, 33; ALFÖLDI, Abb. 101 and 102; BURGER, T. 11, 54 - with coins of Constantinus II; STARÉ, Fig. 3 and 4).

Exemplars T. I, 1 - 11 belong to the necropolis situated at inhabited settlements Sveta Marija (St. Mary) and Popov Dol, beneath Mt. Okić, in the vicinity of the Samobor, near Zagreb. The necropolis must have occupied a large area and spanned a longer and continuous period of burial time. At the beginning of the 20. century, there was a landslide and a rockslide, and then the mixing of different layers, and the appearance of numerous findings, among which the group of the eleven artefacts described above belongs. With the intense activity at the stone quarry in this area, the sites have been completely destroyed, and in the archaeological sense they do not exist any more. According to other finds, mentioned among the inventory of the Archeological museum, it could be deduced that the part of the necropolis from Roman period also comprised incinerated burials with ceramic urns, of which some of them contained grave finds made of glass.

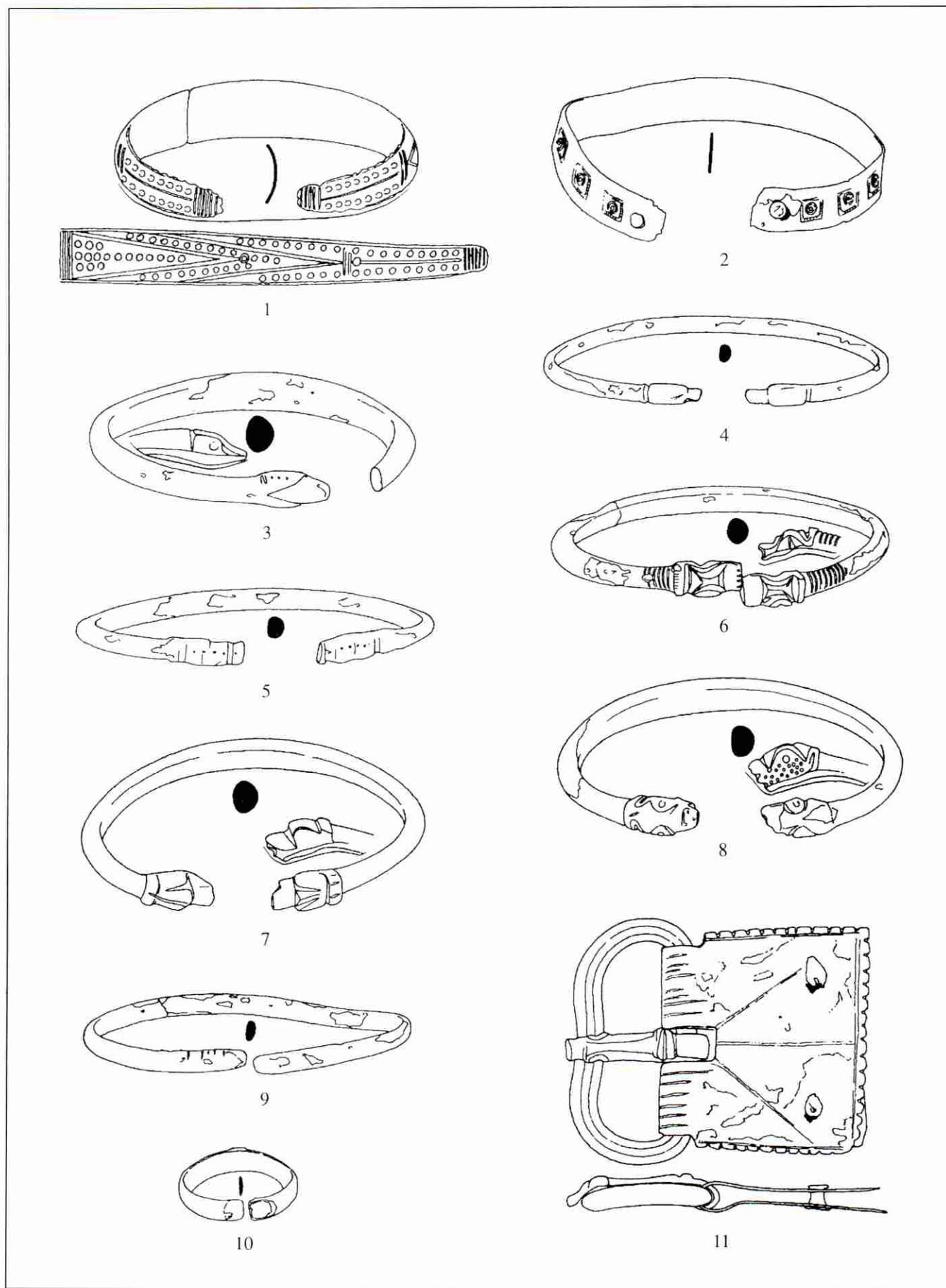

Tabla 1.: 1, 2, 10, 11, Sv. Marija pod Okićem; 3-9, Popov Dol (Marija) pod Okićem. M 1:1

T. 1: 1, 2, 10, 11: Sv. Marija. 3 - 9: Popov Dol.

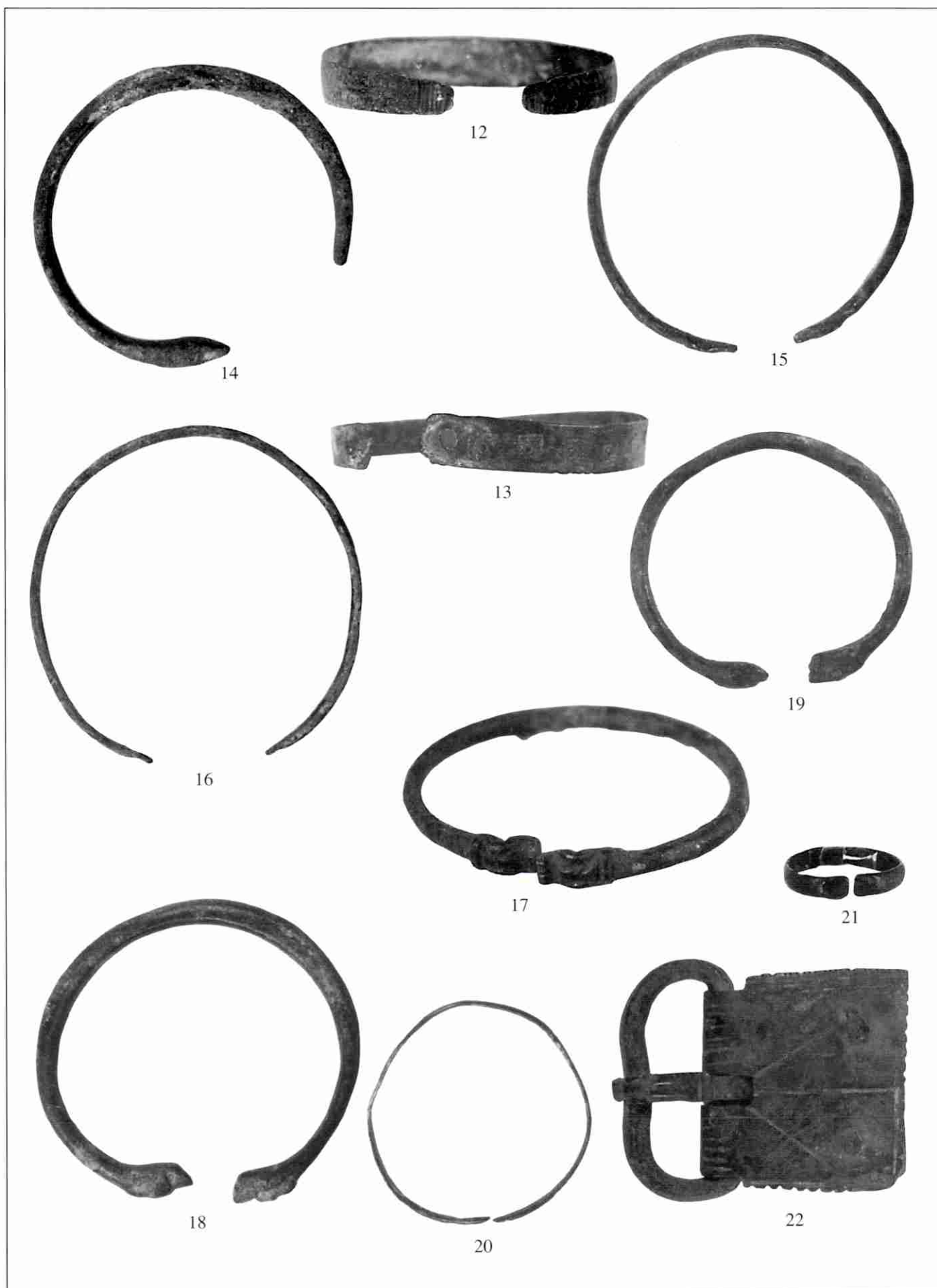

Tabla 2.: 12, 13, 21, 22, Sv. Marija; 14-20, Popov Dol

T. II: 12, 13, 21, 22: Sv. Marija. 14 - 20: Popov Dol.